

Кокоева А. М.

**УКУКТУК МАМЛЕКЕТТИ КУРУУ ШАРТЫНДА ПРОКУРАТУРАНЫН РОЛУ
ЖАНА ОРДУ**

Кокоева А. М.

РОЛЬ И МЕСТО ПРОКУРАТУРЫ В ПОСТРОЕНИИ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА

А. М. Кокоева

**THE ROLE AND PLACE OF PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE IN BUILDING LEGAL
STATE**

УДК: 67.72

Бул макалада Кыргыз Республикасынын прокуратурасынын укуктук мамлекетти куруу шартында коомдогу орду жана ролу, мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөөдөгү өзгөчөлүктөрү жана азыркы абалдагы маселелери аларды чечүү жолдору каралган.

Негизги сөздөр: мамлекет, прокуратура, мыйзам, мыйзамдуулук, коом, жарандыккоом, укуктукмамлекет.

В этой статье рассмотрено роль и место прокуратуры Кыргызской Республики в построении правового государства на основании особенностей надзора над исполнением законов и их проблемы на пути решения в данном времени.

Ключевые слова: государство, прокуратура, закон, законность, общество, гражданское общество, правовое государство.

The article deals with the role and place of the public prosecutor's office in the Kyrgyz Republic in building the legal state on the basis of peculiarities of supervision on performance of laws and their problems on a solution at this time.

Key words: state, public prosecutor's office, law, legality, society, civil society, legal state.

Мамлекетибиздин социалдык-экономикалык саясий абалдарын өнүктүрүү жалпы коомчулуктун максаты. Бул максаттарды ишке ашырууда, Кыргыз Республикасынын прокуратура органынын ролу чоң. Анткени мыйзамдардын аткарылышын камсыздоо аркылуу мамлекетибиздин өнүгүшү камсыздалат. Баарыбызга белгилүү болгондой ар бир тармакты өнүктүрүү, мыйзамдын сапаттуу даярдалышы, мыйзамдардын так жана бирдей аткарылышынан да көз каранды. Мыйзамдардын аткарылышын камсыздоо прокуратуранын жана коомдун ар бир субъектисинин негизги милдети. Азыркы мезгилде мамлекетибиз базар экономикасына өтүп өз алдынча өнүгүүнүн кадамына түшкөн абалда, социалдык, экономикалык, саясий шарттарыбызга ылайык татаал чечилбеген маселелер арбын.

Бул абалдагы маселелерге карабастан, ар бир коомдун субъектилери абалды жакшыртуу максатында ар кандай реформалык саясатты жүргүзүүгө багыттап, социалисттик коомдо калыптанган тутумубузду артка таштап, дүйнөлүк стандартка жооп берүү максатында аракеттенүүдө.

Коомчулукта кадрлардын сапатсыз даярдалуусуна, күнөөлүү катарында билим берүү тармагынын өкүлдөрүн айыптап жаткандай эле укук коргоо

органдарында мыйзамдардын аткарылуусундагы маселелерде бир катар көйгөйлөр бар экендиги айтылууда.

Мамлекетибиздин укуктук калыптануусун өнүктүрүүдө, мыйзамдуулукту сактоо менен ар кандай шарттарды түзүү аркылуу иш жүзүнө ашыруу жалпы коомчулуктун негизги маселелеринин бири.

Мыйзам – бул өзгөчө тартипте мыйзам чыгаруу органы тарабынан же референдумда кабыл алынуучу, элдин эркин чагылдыруучу, жогорку юридикалык күчкө ээ болгон жана бир кыйла манилүү коомдук мамилелерди жөнгө салуучу ченемдик акт.

Мыйзамдарга мыйзам алдындагы актылар дал келүүгө жана эч кандай каршы келбөөгө тийиш. Дал ушул белгилер ченемдик актылардын тутумунда мыйзамды бөлүп, анын жогорку күчүн аныктап турат.

Азыркы күндө практикада көрсөткөндөй, өз убагында чыгарылбаган жана кээ бир жакшы иштелбей чыккан мыйзам алдындагы актыларды колдонуу ар бир чөйрөдө бир топ маселелерди жаратууда.

Кээ бир учурларда мыйзам мыйзамдык актылардан жогорку күчкө ээ экендиги белгилүү болсо да, мыйзамдык актылар мамилелерди жөнгө салууда негизги ролду ойноо менен өзгөчө мааниге ээ болуп калууда.

Ар бир тармактын ишмердүүлүгүнүн сапатын жакшыртууда мыйзам алдындагы актылар негизги мааниге ээ. Ушул себептүү прокуратура органы, мыйзам жана мыйзам алдындагы актыларды бири-бирине дал келүүсүн аткаруудагы маселе жаратпоосун камсыз кылат. Сапаттуу ченем актылары коомдун өнүгүшүн жакшыртууга шарт түзүү менен ар бир тутумдардын ишмердүүлүктөрүн алдыга жылдырууга шарт түзөт.

Ошондуктан мамлекеттин укуктук калыптанышында мыйзамдуулукту сактоо принцибин аткаруунун негизин Кыргыз Республикасынын Прокуратурасы түзөт.

Кыргыз Республикасынын Прокуратурасы – КРнын мыйзамдарынын жана башка ченемдик укуктук актыларынын так жана бирдей аткарылышына көзөмөл жүргүзүүчү борборлоштурулган мамлекеттик орган экендиги баарыбызга белгилүү. [2.1.].

КР Прокуратурасы мыйзамдардын так жана бирдей аткарылышын камсыздоо аракетинде экен-

дигине карабастан коомчулукта бир катар көйгөйлүү маселелер бар:

1. коомдун ар бир субъектилеринин укуктук мамилелердин жөнгө салынышындагы жоопкерсиздиги, б.а. бийлик органдарынын укуктарынан мыйзамсыз өзгөчө пайдаланышы;

2. жарандык, адам укуктарынын жана эркиндиктеринин тең укуксуздук принцибинде калышы;

3. саясий бийликтин укук менен ыраттуу байланышынын төмөндөшү;

4. жарандык коомдун укуктук камсыздалуу принцибинин аткарылбай калышы;

5. кыргыз Республикасынын Конституциясында аныкталган мыйзамдуулук принциптери менен мыйзам чыгаруу, сот, аткаруу бийликтеринин ишмердиктеринин карама-каршылыктары;

6. коом, мамлекет кызыкчылыктарынан жеке бийликтик укуктук кызыкчылыктын жогору болушу;

7. укук коргоо органдарынын бири-бири менен өз ара кызматташтык мамилесинин төмөндөшү, б.а., бири-бирине үстөмдүк кылуу принцибинин пайда болушу;

8. кызматкер жарандардын, коррупциянын элементтери аркылуу кадыр-баркын, беделин жокко чыгаруу механизминин пайда болушу;

9. маалыматтык технологиялык кээ бир каражаттардын маалыматтарынын укуктук, негизсиз коомчулукка таасир этүүсү (б. а., күнөөсүздүк презумциясы принцибинин аткарылбай калышы).

Жыйынтыктап айтканда, Мыйзамдын үстөмдүгүн, мыйзамдуулуктун биримдүүлүгүн жана чындылыгын, ошондой эле коомдун жана мамлекеттин мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарын камсыз кылуу коомдун өнүгүшүндө маанилүү зарылчылык экендигин жогоруда белгилеп өткөн себептерден улам айгинелеп көрсөтүүгө болот.

Прокуратура органы мыйзамдуулук принцибин аткаруу үчүн, укуктук мамлекеттин бардык принциптерин, шарттарын туура, так аткарууга милдеттенүү менен мамлекеттин бийлигин адам укуктары чектей тургандыгы, бийлик элге кызмат кылуусун, укукка баш ийүү менен милдеттерин так аткарбагандыгы үчүн коомчулук алдында жазалана тургандыгын жана адилеттүүлүктү, теңдикти камсыз кылуу керектигин коомдук аң-сезимибизде жарандык коом, бийлик өкүлдөрү, коомдун ар бир субъектиси, жалпыбыз милдеттенүүбүз зарыл.

Укуктук ченемдик актылар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы 2010-ж., 27-июнь

2. Кыргыз Республикасынын прокуратурасы жөнүндө Кыргыз Республикасынын Мыйзамы. Бишкек шаары, 2009-жылдын 17-июлу N 224 /

Адабияттар:

1. Шерипов Н. Т. КР Конституциялык укугу. Б-2012.
2. Алексеев С. С. Общая теория права. М-1982.

Рецензент: к.ю.н., доцент Кармышаков М. А.